

УДК 140.8.000:17.021.2(045)

Богданова Н. Г.,
здобувач, Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com

СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ ЖИТТЄВОРОЗУМІННЯ ОСОБИСТОСТІ

Розкрито структуру категорії світогляд (в його структурно-рівневому прояві – світовідчутті, світосприйнятті, світорозумінні і світоперетворенні). Зазначено, що цілісність цих понять пов'язана з такою категорією, як духовність, що у своєму енергетично-вольовому розумінні стає взаємопов'язуючою ланкою між явищами, які розглядаються у статті. Доведено, що життєтворчість особистості, яка є духовно-вольовою основою процесу світоперетворення, що завершує утворення цілісного світогляду, є феноменом, необхідним для онтологічної актуалізації особистості в універсумі світоглядних смислів.

Ключові слова: світогляд, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння, світоперетворення, свідомість, культура життєтворчості особистості, виховання, ціннісні орієнтації, активна життя позиція, формування особистості, духовність, погляди, переконання, оцінки, норми, ідеали, принципи.

Протягом років незалежності нашої держави основним завданням державного управління був розвиток економіки, тому вирішення проблем у духовній сфері суспільства відбувалося за залишковим принципом. Відсутність чіткої програми духовного відродження українського суспільства гальмувала втілення будь-яких реформ у всіх сферах суспільного життя.

Сучасну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як трагічну для більшості людей з погляду економічних і соціокультурних умов існування. Однак системною кризою є, на нашу думку, криза духовна. Це відчуття величезної кількості людей безглуздості того життя, яке вони ведуть.

Світоглядні основи життєтворчості особистості є необхідною умовою буттєвого самоствердження людини на ґрунті знань, переконань і вірувань, цінностей та норм, емоціонально-вольової складової. Особистісна самореалізація залежить саме від рівня усвідомленості необхідності вибудовування цілісної світоглядної системи перелічених феноменів, які зрештою стають абсолютними ціннісними орієнтирами для реалізації життєтворчих потенцій людини.

Тому, мета статті – дослідження такої категорії, як світогляд (в його структурно-рівневому прояві – світовідчутті, світосприйнятті, світорозумінні і світоперетворенні) і життєтворчість з метою обґрунтування духовно-особистісної природи процесу життєтворчості особистості.

До структурно-рівневого дослідження категорії світогляду в науковому світі зверталася ціла плеяда вітчизняних і зарубіжних учених. Важливими для аналізу цієї проблеми є праці В. Вандишева, А. Заздравного, В. Капітона, П. Макутона, В. Сагатовського та ін.

Світогляд – це сукупність поглядів і переконань, оцінок і норм, ідеалів і принципів, які визначають ставлення людини до світу та регулюють її поведінку у повсякденному житті. Більше того, світогляд являє собою складне духовне утворення, яке дозволяє людині не просто виокремити себе зі світу в якості суб'єкта, але й відчувати свої світоперетворюючі і життєтворчі можливості, тобто усвідомити необхідність для власної самореалізації шляхом творчого ставлення як до об'єктивної реальності, так і до власного духовного світу.

Таким чином, світогляд – це єдність знань і переконань, розуму і віри, емоційного та інтелектуального, оцінок і норм, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння та світоперетворення, індивідуального і суспільного. Це складне і суперечливе явище соціального життя та особистісної самореалізації, яке знаходить своє вираження як у свідомості окремої людини, так і у свідомості великих мас людей, однак як в індивідуальних, так і в соціальних своїх проявах світогляд завжди являє собою життєво-практичне та теоретичне підґрунтя життєтворчості.

Важливим для теоретичного розуміння світогляду як основи життєтворчості особистості є усвідомлення необхідності творчого ставлення до світу і себе у людини в процесі формування основних світоглядних цінностей та переконань. Людина в процесі персоніфікації завжди, суб'єктивуючись, з одного боку, відмежовує себе від світу об'єктів, тим самим засвідчуючи свої духовно-суб'єктивні потенції, а з іншого – вступає в процес самоідентифікації і світотворення, тим самим вступаючи в комунікативну універсальну єдність, визначення загальних параметрів та ціннісних характеристик якої і породжує процеси життєтворчості.

«Поняття світ – поняття світоглядне, воно соціально обумовлене, оскільки мисляча людина занурена усіма своїми помислами, відчуттями й усім своїм способом життя в конкретне суспільне середовище. Тому людина і не може відноситися неупереджено та байдуже до дійсності, що її оточує, бо надто рідко ми – сторонні спостерігачі» [1, с. 32].

Особистісне підґрунтя життєтворчості завжди є світоглядним, адже реалізація своїх духовно-творчих потенцій для людини стає можливою лише в середовищі цілісного смислонаповнення і аксіологізації, тобто єдності смислів, які утворюють зв'язки між особистісною свідомістю та світом ціннісних орієнтацій, що керують особистісною активністю, є необхідною умовою самоідентифікації людини.

Світоглядні переконання і ціннісні орієнтири особистості формуються, звичайно, під впливом загальнолюдських і суспільних цінностей, що дозволяє людині ставати суб'єктом історичного процесу, здійснювати вплив на розвиток громади та соціуму. «Коли світогляд розглядається в його соціокультурному вимірі, на перший план, природно, виступає його позачасова координата – те суспільно значиме, що втілюється в основному векторі історичного розвитку» [2, с. 340]. Однак не слід забувати і про визначальний вплив внутрішньої духовної енергії особистості на формування і гармонізацію світоглядних переконань. Більше того отримати буттєву світоглядну перспективу, тобто навчитися постійно ставати людиною, особистістю, ми можемо лише тоді, коли організуємо процеси власної життєтворчості на підґрунті особистісної духовно-творчої енергії та активного перетворюючого ставлення до дійсності.

Особистість з'являється і реалізує себе лише в середовищі, де існує потенціал суб'єктно-персоніфікованої самотворчості, а також створені умови (когнітивні, етичні, естетичні, духовні, суспільно-виробничі тощо) для активного світоперетворення.

У зв'язку з цим, з метою визначення світоглядних підвалин особистісної життєтворчості доцільно, з нашої точки зору, розглянути структурно-функціональні особливості феномену світогляду.

Виокремивши такі структурні рівні світогляду, як світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння та світоперетворення, ми теоретично обґрунтуємо їх вплив і взаємозв'язок з процесом особистісної життєтворчості. Такий підхід дозволяє структуровано і системно розглянути явища самоідентифікації та самореалізації в ракурсі світоглядного становлення і формування особистості.

Структурними рівнями світогляду традиційно називають світовідчуття, світосприйняття й світорозуміння [див.: 3, с. 82–85], що в свою чергу утворюють певну духовну цілісність завдяки такому феномену, як світоперетворення, що дозволяє узагальнено, цілеспрямовано і оціночно ставитися до процесу утворення світоглядних смислів та цінностей. Розглянемо детальніше ці елементи духовного і практично-основального світу людини, а також встановимо теоретичні зв'язки кожного з них з життєтворчими потенціями особистості.

Первинними формами освоєння людиною об'єктивного світу є світовідчуття і світосприйняття, які, насамперед, пов'язані з її емоційно-чуттєвою сферою.

Світовідчуття – це найбезпосередніший за змістом спосіб ствердження світогляду. Світовідчуття виникає в силу тих або інших переживань, певного емоційного налаштування. Воно може бути «світлим» чи «темним», «сумним» або «райдушним», у зв'язку з чим виокремлюють оптимістичне і песимістичне світовідчуття. Світ та ставлення до нього людини відтворюються тут у чуттєво-емоційній формі. Світовідчуття – це передусім переживання й оцінки, звернені не до окремих явищ або ситуацій, а до світу загалом й до загальної позиції людини в ньому [3, с. 82]. Це загальний духовний стан людини, який визначає прийняття або неприйняття нею світу, її активність чи пасивність, довіру або недовіру у ставленні до людей, до життя, до минулого й майбутнього тощо.

Світовідчуття по суті є першим етапом життєтворчості, принаймні у вимірі її потенціальності, адже саме формування цілісного емоційно-чуттєвого образу світу, а також ставлення до нього є первинною світоглядною активністю особистості. Крім того, базові структури світовідчуття дуже тісно пов'язані з життєвим досвідом особистості, який теж є як підґрунтям, так і результатом особистісної життєтворчості. Сам же характер світовідчуття задається якраз досвідом (індивідуальним життєвим досвідом, груповим досвідом, історичним досвідом цілого народу тощо). Й вирішальне значення має те, який зміст цього досвіду має особистість, як вона ставиться до нього і яку систему цінностей на його основі формує. Визначеність досвіду щодо світовідчуття і світогляду загалом пов'язана з тим, що він є реальним смисловим ущільненням ставлення до світу. В досвіді здійснюване людиною ставлення до світу згортається, щоб потім на новому персоналізованому ґрунті бути розгорнутим через світогляд і особистісну життєтворчість.

Різноманітні світовідчуття, що виникають у людини, стають основою для формування в її свідомості наглядних образів. Людина окреслює у власній уяві ту чи іншу життєву ситуацію, ту або іншу картину минулого, намагається уявити наслідки якоїсь події чи власного вчинку. Тут мова йде вже про світосприйняття. Світ дається людині у світосприйнятті як цілком предметна

реальність, певним чином зорганізована і впорядкована [3, с. 83].

Процес же такої смисло-ціннісної організації і впорядкування світу є одним з ключових елементів життєтворчості особистості, адже лише вона на основі духовно-творчої енергії здатна створювати світовпорядковуючі ідеї, ідеали, переконання і цінності. На цьому рівні організації світогляду переважають різного роду знання й просторово-часові уявлення про світ, які, сполучаючись і синтезуючись, дають у результаті цілісний образ світу. Це духовне утворення більш конкретне, ніж світовідчуття, але ще недостатньо конкретне, щоб надати людині мотиви та орієнтири вибору в різноманітних життєвих ситуаціях. І у випадку світовідчуття, і у випадку світосприйняття людина поки не має можливості розібратися в сутності подій, зрозуміти їх причини, оцінити наслідки власних дій.

Така можливість з'являється на базі світорозуміння, яке являє собою сплав розуму і віри людини, її переконань та цінностей, що складається в процесі пояснення і практичного освоєння реальної дійсності. Тут ми переходимо також на новий, фундаментальний рівень життєтворчості, коли людина, створюючи цілісні системи смислів і цінностей, які є базою світорозуміння, стає особистістю, або, принаймні, набуває потенціалу такого перетворення.

У світорозумінні, як результаті життєтворчої активності особистості, образ світу, сформований у світовідчутті і світосприйнятті перетворюється на картину світу. Відповідно до типу світогляду, в межах якого і засобами якого вона здійснюється, картина світу може бути міфологічною або релігійною, буденною або філософською, художньою або науковою (хоча найчастіше вона має змішаний характер, в якому особистісно поєднуються різні світоглядні риси). Але в усіх випадках вона відрізняється від образу світу тим, що містить у собі пояснення, яке водночас саме є результатом життєтворчості і підґрунтям для особистісного становлення. Пояснення це стосується насамперед самого світу: його походження, способу його існування, його майбутньої долі тощо. Поясненню підлягає й побудова світу, і характер пов'язаності його складових, і сенс подій, що в ньому відбуваються. «Світоглядна картина світу і місця людини в ньому утворює цілісність, де все підпорядковується загальним установам, які утворюють єдиний вузол і збирають різні аспекти свідомості» [4, с. 9]. В цьому знаходить людина підґрунтя для мотивів своєї вчинків, для розбудови своєї життєвої стратегії [3, с. 84].

Важливим тут є те, що «самосвідомість і самовизначення особистості в соціальному і природному середовищі визначаються картиною світу і пов'язані з нею» [4, с. 8]. Таке світоглядне пояснення власної буттєвості безумовно вимагає затрати значних духовно-енергетичних зусиль і саме вони є основою життєтворчої активності особистості.

Традиційно у філософській літературі інтегральним чинником поєднання світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння називають світоперетворення. «Що ж споріднює світовідчуття, світосприйняття й світорозуміння? Що робить їх складовими єдиного духовного цілого? Це – сама духовно-практична природа світогляду, яка набирає свого концентрованого

виву у такій його загальній функціональній ознаці, як світоперетворення» [3, с. 84].

Специфікою світоперетворення є постійна екзистенційна невдоволеність людини відчуженістю світу від її внутрішніх духовних характеристик і переживань. Тобто, спрямованість світогляду на духовно-практичне перетворення світу має своїм ґрунтом одвічну невідповідність між світом, яким він даний у практичній життєдіяльності людини, та тим світом загалом, що в принципі може бути досягнутий людським духом. Така невдоволеність веде до світоперетворення, а подолання такої невдоволеності дається людині саме у формі життєтворчості, яка, звичайно, не вирішує всі проблеми, не створює ідеальний світ, часто буває ірраціональною за змістом, але сам процес життєтворчості за своєю суттю переконує людину в тому, що вона відбувається як особистість, як істота творча, буттєва, як центр світобудови. Тому світоперетворення як підвалина особистісної життєтворчості надає людині насагу до дії, а також впевненість в немарності власного існування, у власній значимості, що, в свою чергу, сприяє самоідентифікаційним намаганням людини та її самоствердженню як суб'єкта творчої активності щодо зовнішньої реальності, а також щодо самоусвідомлення і самоформування власних духовних потенцій.

У зв'язку зі сказаним вище, необхідно підкреслити фундаментальний, першопричинний взаємозв'язок світогляду і життєтворчості особистості. Більше того ці два феномени духовного життя людини взаємовизначаються в процесі свого формування і функціонування. Так світогляд з його складовими (знаннями, переконаннями, ідеалами тощо) безумовно є підґрунтям, основою процесу особистісної життєтворчості, але в той же час саме завдяки життєтворчій активності, в процесі самоідентифікації та самореалізації, людина набуває знань і переконань, які стають основою світогляду.

Отже, особистісна життєтворчість перетворює світогляд на явище, яке не є простим набором ідей і принципів, але є активно-діяльною основою, що визначає сутнісні та поведінкові ознаки особистості. Світогляд з поєднанням з особистісною життєтворчістю набуває ознак творчого ставлення до картини світу, що реалізується через процес світоперетворення та персоніфікованої самоідентифікації.

«Світогляд – це не тільки зміст, але й спосіб усвідомлення дійсності, а також принципи життя, що визначають характер діяльності.

Найважливішими компонентами світогляду є ідеали як вирішальні життєві цілі. Характер уявлень про світ сприяє постанові певних цілей, з узагальненням яких утворюється загальний життєвий план, формуються ідеали, що надають світогляду дієвої сили» [5, с. 8].

Таким чином, життєтворчою основою світоглядних знань і переконань людини є її ціннісно-орієнтаційні спрямування та волевиявлення. Саме рефлексивне самоусвідомлення фундаментальних цінностей особистості перетворює людину з об'єкта, якому нав'язуються світоглядні і суспільні норми та цінності, на суб'єкт життєтворчості, який здатен, звільняючи творчу і вольову енергію, визначати глибинні мотивації та спонукання як своїх мисленнєво-чуттєвих, так і діяльно-практичних проявів.

Отже, аналіз різнорівневої структури світогляду як духовно-практичного феномену з виділенням таких структурних рівнів, як світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння і світоперетворення, дозволяє нам зробити висновок про те, що на будь-якому рівні світоглядної активності людина, прагнучи до власної онтологічної актуалізації у світі, звільняє свою творчу енергію, в якій відбувається поєднання всіх світоглядних елементів. Загалом, у теоретичній літературі дотримуються такої структури світогляду: «цінності і знання (картина світу) – ідеали, ідеї, принципи – волі і установки – поведінка в цілому (світ вчинків)» [6, с. 21]. Для того, щоб ця структура набула цілісного першофеноменального характеру, людина повинна докласти особистісних зусиль і на основі творчо-вольових енергій утворити певну світоглядну цілісність, яка буде визначальним фактором людської життєдіяльності. Особистісна життєтворчість як раз є рушійною силою створення такої світоглядної цілісності, адже саме вона є проявом самоідентифікаційних і самореалізаційних енергій.

Окрім того, завдяки активній життєтворчості людина не просто включається в процес пізнання оточуючої дійсності і самої себе, але й намагається створювати універсальні культурні феномени, що складають комунікативну сферу життєдіяльності людства, тим самим актуалізуючи себе як загальнопланетарну, загальнокосмічну істоту. «Оволодіваючи культурою, кожен з нас включається у світ значень і смислів, актуалізує у власній діяльності універсальну систему значень. Ідеал та світоглядна цінність і є формою такої актуалізації» [4, с. 41].

Таким чином, життєтворчість особистості не просто має у своїй основі світоглядні ідеї, принципи і переконання, а є процесом їх активного формування та втілення, процесом, який дозволяє людині наблизити наявний світ до бажаного ідеалу, теоретично обґрунтованого і раціоналізованого образу, що дозволяє самореалізуватись як життєтворчій та світоперетворюючій істоті, центральному елементу світобудови.

Саме людина здатна на основі власних внутрішніх потреб і вольових зусиль ставитися до дійсності духовно-творчо, тобто перетворювати реальність завдяки змістовно-ціннісному впливу на світ, сповнений смислів, ідеалів, переконань, цінностей. Саме з такої життєтворчості витікає необхідність світоглядного обґрунтування власного існування у особистості. Наша внутрішня потреба у життєтворчості саме і проявляється в системно-цілісному та оціночному підході до дійсності, у світоглядному ставленні до об'єктивної реальності і власного внутрішнього світу.

Підсумовуючи розгляд світоглядного аспекту культури життєтворчості особистості, варто зазначити, що було досліджено рівневу структуру світогляду як єдність світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння і світоперетворення і підтверджено інтегративну роль особистісної життєтворчості, яка на основі духовно-практичної насаги людини створює світоглядну цілісність.

Таким чином на основі дослідження світоглядного аспекту культури життєтворчості особистості доведено, що життєтворчість особистості, яка є духовно-вольовою основою процесу світоперетворення, що завершує утворення цілісного світогляду, є феноменом, необхідним для онтологічної актуалізації особистості в універсумі світоглядних смислів.

Список використаних джерел

1. Вандишев В. Світ–реальність і світ уявлення / Валентин Вандишев // Особистісні цінності і переконання філософа та історико-філософський процес: Тези Всеукраїнської наукової конференції «XXI Читання, присвячені пам'яті засновника Львівсько-Варшавської філософської школи К. Твардовського», 11–12 лютого 2009 р. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – С.32–33.
2. Заздравнов А. П. Мирозозрение как социокультурный феномен / А. П. Заздравнов. – Х.: Штрих, 2000. – 370 с.
3. Нестеренко В. Г. Вступ до філософії: онтологія людини: Навчальний посібник для студентів вищих учбових закладів / Владислав Нестеренко. – К.: Абрис, 1995. – 336 с.
4. Макутон П. Я. Світогляд, його формування і виховання / П. Я. Макутон. – К.: Інститут системних досліджень освіти, 1994. – 123 с.
5. Світогляд і світ людини: Колективна монографія / За загальною редакцією доктора філософських наук, професора В. П. Капітона. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2008. – 324 с.
6. Сагатовский В. Н. Философия развивающейся гармонии: философские основы мирозозрения. В 3 ч. Ч.1: Введение: философия и жизнь / В. Н. Сагатовский. – СПб.: Издательство С.–Петербургского университета, 1997. – 224 с.

References

1. Vandysh V. Svıt–real'nist' i svıt ujavlennja / Valentyn Vandysh // Osobystisni cinnosti i perekonannja filosafta ta istoriko–filosofs'kyj proces: Tezy Vseukrai'ns'koj naukovoї konferencij «XXI Chytannja, prysvjacheni pam'jati zasnovnyka L'vivs'ko–Varshavs'koj filosafts'koj shkoly K. Tvardovs'kogo», 11–12 ljutogo 2009 r. – L'viv: Vydavnytvo Nacional'nogo universytetu «L'vivs'ka politehnika», 2009. – S.32–33.
2. Zazdravnov A. P. Mirovozzrenie kak sociokul'turnyj fenomen / A. P. Zazdravnov. – H.: Shtrih, 2000. – 370 s.
3. Nesterenko V. G. Vstup do filosofij: ontologija ljudynt: Navchal'nyj posibnyk dlja studentiv vyshhyh uchbovyh zakladiv / Vladyslav Nesterenko. – K.: Abrys, 1995. – 336 s.
4. Makuton P. Ja. Svitogljad, jogo formuvannja i vyhovannja / P. Ja. Makuton. – K.: Instytut systemnyh doslidzhen' osvity, 1994. – 123 s.
5. Svitogljad i svıt ljudynt: Kolektyvna monografija / Za zagal'noju redakcijeu doktora filosafts'kyh nauk, profesora V. P. Kapitona. – Dnipropetrovs'k: DDFA, 2008. – 324 s.
6. Sagatovskij V. N. Filosofija razvivajushhejsja garmonii: filosofskie osnovy mirovozzrenija. V 3 ch. Ch.1: Vvedenie: filosofija i zhizn' / V. N. Sagatovskij. – SPb.: Izdatel'stvo S.–Peterburgskogo universiteta, 1997. – 224 s.

Bogdanova N. G., Ph.D., Researcher Natsionalnyy Pedagogical University M. P. Dragomanov (Ukraine, Kyiv),
gileya.org.ua@gmail.com

The ideological aspects of culture of vital creativity personality

The article deals with the structurization of category ideology, (in its structural–level manifestation – attitude, contemplation, world outlook, worldtransformation). Noted that the integrity of these concepts associated with such categories as their spirituality, in its energy – willed understanding is the relationship link between the phenomena considered in article. It is revealed that the vital creativity personality, which is the spiritual and volitional basis of the process worldtransformation that completes the creation of an integral ideology, is a phenomenon necessary for the ontological actualization of personality in the universe of ideological meanings.

Keywords: ideology, attitude, contemplation, world outlook, worldtransformation, consciousness, culture of vital creativity personality, upbringing, values orientation, active living position, formation of personality, spirituality, attitudes, beliefs, estimates, norms, ideals, principles.

Богданова Н. Г., соискатель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев),
gileya.org.ua@gmail.com

Мировоззренческий аспект культуры жизнотворчества личности

Раскрыта структуризация категории мирозозрение (в его структурно–уровневом проявлении – мироощущении, мировосприятии, миропонимании, миропреращении). Отмечено, что целостность этих понятий связана с такой категорией как духовность, что в своей энергетическо–волевой понимании является взаимосвязующим звеном между явлениями, которые рассматриваются в статье. Выявлено, что жизнотворчество личности, которая является духовно–волевой основой процесса миропреращения, что завершает создание целостного мирозозрения, является феноменом, необходимым для онтологической актуализации личности в универсуме мировоззренческих смыслов.

Ключевые слова: мирозозрение, мироощущение, мировосприятие, миропонимание, миропреращение, сознание, культура жизнотворчества личности, воспитание, ценностные ориентации, активная жизнотворческая позиция, формирование личности, духовность, взгляды, убеждения, оценки, нормы, идеалы, принципы.

* * *

УДК 294.3

Колесник І. М.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
теорії та історії культури, Львівський національний
університет ім. І. Франка (Україна, Львів),
ikkimarsan@gmail.com

ВЗАЄМОЗ'ЯЗОК БУДДІЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕДИТАТИВНИХ МЕТОДИК ЯК ФУНДАМЕНТ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ФІЛОСОФУВАННЯ

Досліджено основні аспекти взаємодії буддійської філософії та медитативних методик як фундаменту для практичного філософування. Проаналізовано генетичний зв'язок у розвитку філософських доктрин буддизму та медитації у школах Теравади, Магаїни та Ваджраяни. Визокремлено основні формати, в яких буддійські школи реалізують медитативні методики. Здійснено класифікацію основних видів медитації та відповідних елементів філософського вчення, які актуалізуються у свідомості практикуючого.

Ключові слова: буддійська медитація, філософія, Теравада, Магаїна, Ваджраяна.

Зацікавлення буддійським вченням та філософськими аспектами у західній академічній науці має тривалу історію. Вже майже півтора століття перекладаються фундаментальні першоджерела, організовуються наукові конференції, завдяки яким докладно проаналізовано основні доктрини та концепції філософії буддизму. Інший аспект буддизму, який почали досліджувати із другої половини ХХ ст., – це буддійські медитативні методики. Причини малодослідженості буддійської медитації тривалий час полягали у відсутності безпосередніх носіїв вчення на Заході і відповідної методології, яка би враховувала специфіку традиції східного та західноєвропейського типів мислення.

Перші спроби дослідження буддійської медитації у її різноманітті було здійснено у площині психології та психотерапії. Серед найвідоміших і вже класичних слід згадати праці Чарльза Тарта [11], Аргура Дж. Дейкмана [11], Еріха Фрома [14], Владіміра Козлова [3] та ін. У площині академічної буддології та з–поміж авторів, що популяризували буддійське вчення, слід згадати праці Анагаріки Говінди [1], Євгенія Торчинова [12; 13], Вікторії Лисенко [5; 6], Едварда Конзе [17], Чжана Чжень–цзи [15], Деніела Гоулмена [2], Александра Вінна [22] та ін. Про зв'язок буддійської філософії із медитацією писали Джордж Дрейфус [18], Девід Джермано [19], Джефрі Хопкінз [20] та ін. Однак згадані підходи торкаються зазначеної нами проблематики взаємодії філософії та медитації в буддизмі лише побіжно. Метою нашого дослідження є виявлення тісного зв'язку між буддійською філософією та її практичною реалізацією завдяки буддійським медитативним методикам.

Розглянемо у загальних рисах розвиток буддійської медитації у контексті філософської доктрини. Відомо, що буддизм розвивається під впливом і у взаємодії із брахманізмом [22, с. 154]. Відомо, що принц Сідгарта перед пробудженням навчався у відомих шраманив Алари Калами і Уддаки Рамапутти, завдяки яким засвоїв основні техніки індійської йоги. Проте, як стверджує А. Вінн,